

ւոյս մէկ մասը զէջ արեւելք բռնած է խո-
հանոցն: Սեղանասան վրայի յարկին մէջ է
մատենադարանն. իսկ շէնքերուն արեւելեան
մասը բռնած են թէ՛ գեամայարկի և թէ՛ վեր-
նայարկի վրայ ցորեննոցներն ու շաւմա-
րաններն:

Ռիտուաւորաց բակէն և ասոր կից շէնքե-
րէն, կաթողիկոսին պարտէզէն դատ, որոնց
մին՝ հարաւային, միւր՝ հարաւ-արեւմտեան
կողմն է — արտաքին պատին և մեծ բակին
մէջ տեղը մեծաւ մասամբ դատարկ մնացած
գետին կայ: Մեր վերադայն յիշած նոր շէն-
քին (որ անշուշտ հիմա աւարած է), որուն
որմայինութեան զանազանութիւն կու տան
կարմիր և գորշապոյն քարերն, հարաւա-
կողմն է ամուր քարաշէն սպարանն:

Քառաղ դեար՝ արուեստական լին մը շի-
նիլու ծառայած է. լճին չորս կողմը պատած
են հովանաւոր ծառուղիներ: Յետին աստի-
ճանի ախորժելի է այս ընդարձակ լճին չորս
կողմը շրջան բնէն. — Ներսէս Ե՛ նորամուտ-
թեան արդիւնքն է այս լինն (1761—1857),
որ վանքին հարաւային արտաքին կողմն է.
— անոր մէկ կողման սեխարանն են՝ կա-
թողիկէի գլուխն ու գմբէթն, միւս կողման՝
Արարատայ կամարն և փոքրագոյն Արարա-
տայ բուրձն՝ որոնք ջրոյն և ծառերուն կակուղ
մակերեւոյթէն վեր շրջագիծ մը կը կազմեն:
Վանքն, նոյնպէս նաեւ շուկան՝ բերդի ար-
ժանատոր պատերով շրջափակուած են, որոնք
պարսկական ժամանակի մնացորդներ են:...

Մատենադարանն այցելեցի, ուր բազմա-
թիւնը լեցուեր էր: Կաթողիկոսին պարտի-
զին կողմէն է մուտքը: Յնչուեցայ՝ տեսնե-
լով որ մեծապէս յարգի ձեռագիրներ սեղանի
մը վրայ բացուած տարածուած էին և ամէն
մարդ կը թերթէր զանոնք: Այսչափ թոյլ-
տուութիւն. . . . Այս ձեռագիրներուն մէջ
Նոր կտակարան մը տեսայ, ի գարու, ճոխ
քանդակուած փղսկրեայ կողբով: Քրիստո-

սի պատկերն ու կեցուածքն նկարին մէջտեղ՝
հոռմայեցի կայսեր մը պատկերը ու կե-
ցուածքը կը յիշեցընէր: Այս գանձերու մէջ,
զորս աղտոտել թոյլ տրուած է ամէն ձեռ-
քերու, կային ժի՛ պարու դեղեցիկ ձեռագիր-
ներ և մանր մանր դեղապարուած պատա-
րագամատոյց մը ժի՛ պարու:

H. F. B. LYNCH

Թրգմ. Հ. Ս. ՍԱՐԵՆՍ

Ա. ՊՈՏԹՈՏ

Ն Ե Ր Ո Ն

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԼՆԵԳ ԱՐԱՐՈՒԱՄՆԵՐՈՎ

(Շար. տես էջ 83)

ՉՈՐՐՈՐԴ ԱՐԱՐՈՒԱՄ

ՄԵԾԱԳՈՏՆ ԿՐԿԵՍԸ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԱՄԲՈՏԸ

Կը տեսնուի մերքին մասը Ամրոցին (Oppi-
dum)՝ իր երկու կեդրոնական մեծ կամարնե-
րուն միջեւ, որոցմէ աշակողմինը կը խուժէ դէպ ի
կտուանոցը և ծախարկողինը՝ որ է ծաղթական
կրամ (Porta pompae) կամարը, կը բացուի
դէպ ի Նշանց շուկան (Forum Boarium).

Ամրոցը, ինչպէս նաեւ քոյր մնացած մասը
յալմանոյամ շէնքին, շինուած է՝ մասամբ փլու-
րաքորով (tufo, taf), և մասամբ փայտով:
Այս ամաղին գաւթին մէջ է դուռը մերքնուղի
մը որ կ'երկարածգի խորը հետեւիւղով կրկնսիմ
նակատին մնա՞ղ կոր գիծին. փակուած է՝ մա-
յոյին աշակողմը՝ բանտերում պատովը, և ծա-
խարկովի պատը՝ խնդրուած է խամոթներով և
պամպուկներով: Միևնոյն պատին մէջ՝ թեթեւա-
կի զոգաւոր՝ կը նշարուին առաջին աստիճան-
ները սանդուխի մը՝ որ կը բարձրանայ անկի
բարձր աստիճաններում (precinzione).

Դէպ ի կրկն խուժող կամարին քով կը տես-
նուի նակատնէ՛ մը՝ վեր Գոտին (Podium) տամոդ
սանդուխի մը առաջին աստիճանին որմածին մէջ
մտնելը:

1. Լինը՝ այս տուրքէն ետքը կը նկարագրէ հանդի-
սաւոր թափօր մը, Նշանին բառին իմաստը. յետոյ
մանրամասն կը պատմէ Հռիփսիմեանց պատմութիւնը,
և Ս. Գր. Լուսաւորջայ տեախը, մինչև կը հասցնէ
կաթողիկէին շինութիւնը, զոր կը ստորագրէ:

Հնգարական խորշ մը (nicchia) կուշտն ունեւնալով Յաղթական դուռը, կը պարտումակէ հետդական նշանատր անդրին՝ որ կը ներկայացընէ Ձեթէտը և Ամբիոնը որոնք Գրիգէն՝ կապելու հետ են կատարած ցույս մը եղէկոնքնութուն։

Յորկիտան կինզամի լոյսը՝ արտաքին կամարէն Անդրոցիմ մէջ կը մտնէ։ Բանդիպակաց սեււին վրայ կը շաղողայ ցուրը ծկումին քոզեւրուն՝ որոնք պարզուած են Պոսիոնին վրայ՝ ալբեւէն պաշտպանուելու համար։ Թաղերուն ազդը կպոցուած է կամարակալ պնտերուն։

Խուռն ամբոյն մի կը խոտէ ստէն կողմէ։ Ամենէն աւելի տոպ եռուզեւը քառասնի կատրի մը շուրջն է։ Բոն՝ Կրկէպին կուտակցութիւնները կրարու կը զարմոխի՝ յաղթանակի և զայրութի կատարակներ քարծրացընելով, շործերով պատմտոմաններ և զիարկներ և կամույ ու կատրայ դաշտակի կտորներ։ Շատիրը տուրն կը շողայընեն, ուրիշներ ըսքնցով կը սպառնան հակառակորդներուն։ Կառավարը՝ որ մրցումէն յաղթական կը դաւնայ, կը կրէ պրասինեան կուտակցութեան զայները, սանները իր ետեւը կապած և ձկնը՝ դէպ ի ներքնուղիկն ուղղութիւնը դարձուցած, կը բռնէ դաշոյն մը՝ յարձակողին լին պաշտպանելու համար ինքզինը։

Երկու Եթովպացի ծառաներ՝ կը փոխադրեն պատգարակի մը վրայ՝ Կապտոյ կուտակցութեան վիրատր կատավարը, կը ճեղքեն ամրոխը, և կը մտնեն ներս կամարակալ գալթիմ մէջ։

Կապտոյներուն կատարութիւնը կը բոլորվի։

ԿԱՊՈՅՏԵՐԸ. Դաւ։

ԿԱՆԱՅՆԵՐԸ. Յաղթութիւն։

ԿԱՊՈՅՏԵՐԸ. Մա՛ջ Սկրպաւսի։ Մա՛ջ։

ԿԱՆԱՅՆԵՐԸ. Սկրպաւսի։ Փառք Կրկէտին։

Փա՛կը է մրցանակը։ Յաղթութիւն։

ԿԱՊՈՅՏԵՐԸ. Դաւ։ (Քանի մը Հարեալապետներ իր խաղաղանեն՝ ձեռքերնին ունցնած ուրիշ քաղաքակներով՝ ամենէն աւելի կատարի կուտակողները և հարուածներուն հետ կը հրամայեն)։

ՀԱՌԻՐԱՊԵՏԵՐԸ. Մափա՛հարեցէք։ Մափա՛հարեցէք։

Տիգրիկնու (սրբ վերսկացու Պրեստիանմունքուն) եղբործիրանիով (toza praetexta), զվարարայ, ստէնն ունենալով մուկրակներ, կ'ամցնի Ամրոցիմ մէջ։ Իր ամցած ասան՝ ալմուկը կը զտուի։

1. Գրեկէ, իրն Լիկուսի՝ Թեբէի թագաւորին, երկայն տանն ամարդուկեամբ վարուելով Ձեթիէն և Ամբիոնի մօրը՝ Անտիպիէն հետ, վերջապէս երկու եղբայրք ձեռքն ինկաւ, որոնք զինքը կատարած ցուրի մը պոչին կապեցին, և այն տանջանքին մէջ մեռաւ։

ՏԻԳՐԻԿՆՈՒ. Մափա՛հարեցէք ամենքնիդ կայաւրէթեան գոյնին։

ԿԱՆԱՅՆԵՐԸ. Յաղթութիւն։

Նուիրակներն ու Տիգրիկնու վեր կ'իջնեն Պոսիոնի սանդուխէն։

Ամրոցը ձայնոյնով կը հետեւի քառասնի կառքին՝ հեղքովներն մէջ, կը հետամնայ և ամերեւոյթ կ'ըլլայ։

Սիմոն Մոզ, որուն կը հետեւի հետում իր Հարկաւարանը, կը հանդիպի Գորդիսանին՝ որ կուտանցէն իւր զայ։

ԳՈՐԴԻՍ. (Սիմոն Մոզին՝ կատակով). Կա՛նա՛նեքը յաղթեցին, փրկուած է Հոմար։

ՍԻՄՈՆ ՄՈԶ. (ցած ձայնով Գորդիսանին). Աւրե՛ն։

ԳՈՐԴԻՍ. (ցած ձայնով. Սիմոն Մոզի մօտեւնալով և յանկարծակի). Պատրաստ ե՛նք։ Հրձիգ շուրջ պիտի պայթի դէպ ի կելիոն, որուն լուսկէ պիտի բլլան Կրկէտին պանդոկները։

ՍԻՄՈՆ ՄՈԶ. Եւ ո՞վ պիտի ձգէ զայն։

ԳՈՐԴԻՍ. Առաքեալ։

ՍԻՄՈՆ ՄՈԶ. Առաքեալ։

ԳՈՐԴԻՍ. Այո՛։ Քաշեցի հանեցի զայն ողջ օձերեան վիճէն և արդ ճեղի օգտակար կ'ըլլայ։ ՍԻՄՈՆ ՄՈԶ. Կ'ատէ զիս, զիս պիտի մատնէ։

ԳՈՐԴԻՍ. Կը սիրէ Քրիստոնեաները, պիտի ուզէ զանոնք փրկել, և զքեզ ալ անոնց հետ կը փրկէ։

ՍԻՄՈՆ ՄՈԶ. (վայրկեան մը մտածելէ յետոյ). Գիտե՛ս խաչերուն կարգը։

ԳՈՐԴԻՍ. (ցուցնելով Յաղթական դրան կամարակալ սիւններուն կպոցուած ուղղութիւնը և յառաջելով կարդալու համար զայն). Հո՛ն է, կը կարգացուի։

Նոյն ասոն, գալթիմ խորէմ իկած հասած են թաղամթիւ Սուտերամուրտիկներ՝ զինուած՝ կուռնու համար, և կանգ ստած են պանդուխտ աւելն խմիր համար, և արդ, պատմէի դիրքով, զոյգ զոյգ, ստէնն ունենալով չորս իննսպաններ՝ վաղերով և շփուրներով, դրօշակի մը, մարզիկ (laetitia) մը, և ծառայ մը՝ որ սպիտակ մ'ունի ծիւղը ամուսները քաշիլու համար, ճամբայ կ'իջնէ մտնելու համար Կրկէտ, և իր քաղնի մոյնպէս ցամքատու ստանդարտը (retiaris) մը, պահապան (secutor) մը. մէկը՝ ոտքն զուկը իր ցամքի մէջ պարտուած՝ կը բռնէ երկքամի մը, միւրը գլխուած է սուրով և վա՛նանով։ Իրենց կը հետևին երկու ստանդարտսիւններ՝ (samnites), դաշոյնով և վահանակով,

2. Հոմայ եսիք բուրներէն մին. յետայ Լատերանի կուռած։

3. Տեսակ մը ուսերամարտիկներ, որոնք մարդասպան զէնքեր չէին գործածեր, այլ կը զբօսեցնէին կաշուքներուն մէջ հրաւիրեալները՝ ճարտարութեամբ և արագութեամբ կեղծ պատերազմներ ներկայացընելով։

և սաղաարտը գոցուած դիմակի մը պէս, և ծախ սրունքը պաշտպանուած պըմծէ՝ զտնկապամով (ocrea) մը։ Թրակացի մը՝ պաշտպանուած սոււրի լայն կապարսնով մը, կարճ վահանով մը, երկու երկաթէ ստնապաւնելով և սաղաարտով, կըր տուր մը կը շրջացնէ։

Միջդիւռ ոտսերամարտիկները կը քակուին իրենց կարգէն, Գործառն բարձր ծայնով կը կարգալ խաղերուն շարքը։ Սինոն Մոգ ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընէ։

ԳՈՐԲԻԱՍ. « Բընէնտէի Խուսերամարտիկները » — « Ինչո՞ք է տանջանքը, մեկտատկի ցուլերով, որոական շունքերով և ճըշմարտ մահով Գրիստոնեայ կ'ենթու »:

ՍԻՄՈՆ ՄՈԳ. (ընդհատելով)։ Ինչո՞ք էր պարտին։ **ԳՈՐԲԻԱՍ** (ընթերցումը շարունակելով)։ « Պաշտպանը խաչի վրայ՝ պատրաստուած արկերէն »: **ՍԻՄՈՆ ՄՈԳ.** Փանուէլն է, Շարունակէ։

ԳՈՐԲԻԱՍ (ընթերցումն աւարտելով)։ « Իկաբոնի թո՛ւրք »: (Մարդական մնաս թարգմի շարժանով մը Սիմոն Մոգին)։ Փշք տեսնեմ, և կը վազէ դէպ ի պանդոկ)։

Սուսերամարտիկները Կրկէսը կը մտնեն՝ գործը ծանուցած է փողերու հնչումը՝ մը, որուն նը պատասխանէ ամբողջին արդարով։

Սիմոն Մոգ՝ որուն կը հետեւի Հարիւրապետը՝ կը հետևայ։

Կատիսներ օրիորդ մը կ'իյնէ պամդոկէն՝ քամի մը իրեն դարպաս ընդդիմուն հետ և կը սկսի պարել ամբողջին միջնէ՝ ծերերուդին տակը՝ իր մէկ գոլորտ ու թեթև պարը, ամիջեռ երիտասարդ մը, կրկնատիրոջ (doppia tibia) շըթթունքով՝ կ'ընկերէ իրեն։

Անդին, Յաղթական զոնէն, ամբողջը կը յորդէ ամբողջար բաժնուելով խուսերու, գոյգերու և կ'ամհետանայ այլ և այլ ուղղութիւններով, Իսպիկ ամբողջը, փոխգական գլխարկ (pileus) և պնդատու ունցողները, խառնաշփոթ կերպով կ'իյնեն բարձրագոյն աստիճանները տանող սանդուխտի ի վեր։ Ապաւնները՝ հազած իրենց ծիրանազարդ պատմութեանը, և դրած ոսկեղէն մատամբի, իրենց միադի ճամբան կը փոստեն՝ միայն ամենիով դէպ ի խորը։ Մերակցութիւն ամբողջները ծիրանի զարդով, դատարկները և ամենէն աւելի պնդաշուք ակիւնները կ'իյնին Պոտիոնի սանդուխտը։ Կստնցմէ ոտմար կը հասնին ուստգարակով՝ գերիներէ անաշնորհներ։

Միայն ծերերն են որ կը կրեն հռոմէական պարզ պատմութեանը, երիտասարդները կը ծածկեն զայն թեթև երգիներով և լսկերմանով, բայց շքեղութեան նորագոյն վարպետները կը զնն զայն։ Մետաքսը կը շրջողայ ամեն կողմէ, մասն հիւս-

տւածներ՝ գոյնզգոյն և փոփոխ գոյացումներով թեզաններու վրայ, և նկարակերտ յօրինածներու արուեստին (Ars plumaria) շապարթիւնները՝ կը ճոխազնեն ոսկեղէն և արծաթեղէն ասեղնագործութիւններով՝ պնդատուները, դադմատական պատմութեանները (dalmatica) և ուրարները, Զգեստներուն վրայ զկարը կը փոխանակեն՝ ժառանգ վարդագոյնը, միմազոյնը, հրկնագոյնը, պայծառ բլբլագոյնը, միւրազոյնը, խաժը ամենէն աւելի թանկագին ծիրաններուն հետ՝ ի բաց առեալ սուտակագոյնն ու յակնթալոյնը որոնք արգելաւոր են։ Խարտեայ Գիւրմանի զկականները կը զարկարեն զլուխներ հոռով մայեցի տիկնաններուն, ոսկիի, սաթի և մարգարէտներու պնդանքներով։ Սետաքսէ կամ փետուրներէ հովանոցիկները կը ծածկեն ամբողջին վրայ։ Մարդոց գլուխները ծածկուած են ընդհանրապէս՝ թնաղական գլխարկներով, որոնց լայն եղջերը կ'աշտպանեն արեւուն դէմ։

Բայց փողի կատաղի հնչում մը կը լսուի Կրկէսէն, որուն կը յաշորէն աւելի կատաղի իրարանցումը մը։ ամենը կը փութան իրենց տեղը, Արեւը ամառայտ կը դառնայ։ Կատիսներ օրիորդը կը շարունակէ իր պարը մերցնուդին խորը, երկու շքեղաշուք ձերբազատներու և Կառավարի մը միջեւ, կրկնատիրոջն ծայնով։

Ներոն և Տիգրինոս կ'իջնեն Պոտիոնի սանդուխտէն և Կրկէսին կամարին ջով կանգ կ'առնեն։ Ներոն նկարակերտ պարեգոտով և ոսկեծիրանի պատմութեանով զլիւն միջեւ ոտը կը ցոլայ։ Արտախուրած է զլուխը ճառագայթաբաժակ պատկով մը, և մազերը կ'աշտպանէ վարսակալով մը խալով մ'ըրած ճակատին վրայ, և ամենամեծ նպատարութեամբ խաւ ի խաւ ձգուած են վիզին ետեւ ի վար։ Գօշիկները ծածկուած են մայրգարիտներով, և ուրի փորձիկ կամաշ սփռող մը՝ ազուցուած գօտիլն։ Մատններուն միջեւ կը բռնէ իր գմրիտը և շուրջը կը դարձնէ կարճատեսներու ամատոյգ մայրաւածքը։

ՆԵՐՈՆ. Ի՜նչ է՛ւղեւ ըսել։
ՏԻԳՐԻՆՈՍ (ցած ձայնով)։ Գաւազնութիւն մը....

ՆԵՐՈՆ. Ինչո՞ք դէմ։
ՏԻԳՐԻՆՈՍ. Հոռոյ դէմ։ Սիմոն Մոգի Գաւազները, զանիկա մահաբնէ ազատելու համար, դեռ չեղած աշտարակին վրայ՝ ուրիշ պիտի ունայ ան թուելով, պիտի արեն Գաւազը....

ՆԵՐՈՆ (նշադիր կրկեսին աղաղակներուն և ընդմիջելով Տիգրինոսը)։ Լուս կեցիր։

Կրկէսին աղաղակները կը հասնին Ամբողջը զամազած բարձրութիւններ և հեռադուրթիւններէ, որոնց կը յաշորէն բարձրածայն ծիծաղմբ և դողանքներ, խառն շփոթներու հնչումներուն։

ԿՐԿԵՍԻՆ ԱՂԱՂԱԿՆԵՐԸ ԴԻՐԿԷՆԵՐԸ Կ՛ՈՂԵՆԵՐԸ :
ԵՅՑ ՄԸ ՀԻՌԱՌՈՐ ԶԱՅՆԵՐ . Ապանենք , ապանենք :
ԶԱՅՆ ՄԸ . ՄԻՆԻՔԻՆ ՀԻ ԳԻՏԵՐ :
ԵՅՑ ՄԸ ՄԵՐԶԱՌՈՐ ԶԱՅՆԵՐ . Վատաւերտ : ԿԸ
վախենա :

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՂԱՂԱԿ ՄԸ . ԿԸ ԲԱՆԷ : ԿԸ ԲԱՆԷ :
ԴԻՐԿԷՆԵՐԸ Կ՛ՈՂԵՆԵՐԸ : Բաւական է :
ԶԱՅՆ ՄԸ . Կեցցիտ :
ՈՒՐԻՏ ԶԱՅՆ ՄԸ . Լաւ հարուած :
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՂԱՂԱԿ ՄԸ . Բաւական է :
ԵՅՑ ՄԸ ԶԱՅՆԵՐ . Մահ ցանցամարտին :
ԶԱՅՆ ՄԸ . Ծաղկ աւեր փորը :
ԵՅՑ ՄԸ ՀԻՌԱՌՈՐ ԶԱՅՆԵՐ . Որկութիւն , Որկ-
ութիւն :

ՈՒՐԻՏ ԶԱՅՆԵՐ . Բաւական է :

Կը յաջորդէ համգտուի վայրկեան մը , Տիգե-
ղմոս կ'օգտուի ամիկէ իր պատմութիւնը ստալ
տամիլու համար :

ՏԻԳԵՐԻՆՈՍ . Քենեցի աւանց դաւադրութիւնը :
Պրետորեանները մէկ ակնարկին կը ապաստեն՝
դանոնք ձերբակալելու համար : Հոսմը վատն-
դէ մէջ է . . .

ՆԵՐՈՆ (առաջորդէն աւելի խորհաւարար) Լաւ
կեցիր : (Կը վերականգնողն իր կրկնէն աւել
նկն աւելի հնազանդ կհետրէն եւ կը մերձենայ
փոքորիկ մը պէս : Ներոն ախանջ կը դնէ մօ-
տենալով կամարին սեպին) .

ԿՐԿԵՍԻՆ ԱՂԱՂԱԿՆԵՐԸ . ՄԵՐԿԻՐԱՐՆԵՐ՝ (spoliarium) :

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԶԱՅՆԵՐ ԵՒԵԱՂԱԿՆԵՐ . Ա՛հ , ա՛հ :
ԶԱՅՆ ՄԸ . Դրաւաւանք սուրբ :
ՈՒՐԻՏ ՄԸ . Խարազանք :
ԲԱՐԶԱՌԱԶԱՅՆ ԵՒԵԱՂԱԿՆԵՐ ԵՒ ՔՐԵԻՋՆԵՐ . Ա՛հ ,
Ա՛հ , Ա՛հ , Ա՛հ :

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՂԱՂԱԿՆԵՐ . Ո՛չ , Ո՛չ , Ո՛չ , Ո՛չ :
(Ենփորի հնչում մը կը շարի) :
ԵՅՑ ՄԸ ԶԱՅՆԵՐ . ԴԻՐԿԷՆԵՐԸ :
ՄԵՐԶԱՌՈՐ ԶԱՅՆ ՄԸ . Լաւութիւն : Բզելխենք
կը ձաննէ :

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԶԱՅՆԵՐ . Լաւութիւն :

Աղմուկը չի դադարի , այլ աւելի կը շարունայ :
Ննիւթ՝ միշտ աւելի յուզուած՝ կը դիտէ , զմոլու-
տին մէջէն , ինչ որ կը պատահի կրկնութիւն մէջ :
Պանդուկոն երած են Գորիլաս , Տերպոնս եւ Ալի-
անդուրոս միմոսապետը՝ որ թատերակամ դիմակ
մը ունի ծնուքը : Գալիթիմ խորէն կը վազեն բազ-
մաթիլ դիմակաւոր մեղկատակներ՝ հաստ չուամ-
ներ ունենալով :

ԿՐԿԵՍԻՆ ԱՂԱՂԱԿՆԵՐԸ . ԴԻՐԿԷՆԵՐԸ Կ՛ՈՂԵՆԵՐԸ :
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՂԱՂԱԿ . Բաւ է , Բաւ է , Բաւ է :
ՏԻԳԵՐԻՆՈՍ . Գուշերը :

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԱՂԱՂԱԿՆԵՐ . ՄԵՆԵՆԵՐԸ ԴԵՐԿա-
ւանք :

ԱՄԼԻ ԿՈՂԱՆԻ . Բաւ է : — ԴԻՐԿԷՆԵՐԸ : — Ող-
բերգութիւնը : — Բաւ է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ԶԱՅՆԵՐ . Թող ցայ Բարոնը :
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՂԱՂԱԿ . Որկութիւն :
ՏԻԳԵՐԻՆՈՍ (վճակի՝ Ներոնի՝) միևնրէն ա-
ղաղակները կը շարունակուին) . Ես կը փրկեմ
Հոսմը :

ՆԵՐՈՆ (բարկոտեան պոսքիւնով մը) Լաւ ,
Զե՛ն լաւ որ ուսիկը կը մանչէ : ԴԻՐԿԷՆԵՐԸ
կ'ՈՂԵՆ : (եւ կը դառնայ զայրացած դէպ ի
ներքնոտի) : Այնտարտսը նշմարելով , կը գոչէ) .
Է՛յ , Հոսա : Ալիսուրոս : Բաւականը ողբերգու-
թիւնը :

Այնտարտս կ'ելլէ վազելով եւ ամբողջով կ'ըլ-
լայ :

ՆԵՐՈՆ (քանի մը պահապաններու որ վրայ
կը հասան) . Դուք ալ դուրս հանեցէք այն
սուսերամարտիկները : Մեղեքը մերկաւորն :
ԴԻՐԿԷՆԵՐԸ Ժողովարարին առէք : Ե՛սա : (գործի
վրայ տեսարաններ կարգադրողի մը պէս՝ կը
հարցունէ Գորիլասին եւ Տերպոնսին՝ մեծ ցատու-
մով) . Պատրաստ են ցուշերը , չուանները , եւ
կիթերանի ստաւարները , եւ որք չուները եւ ա-
ղեղնաւորները : (յանկելով ուժգին ձայնով ինչ-
պէս թէ թողոյի) . Ամբիւն եւ Զեթէն աւանդը :
ԳՈՐԵԻՍ (ցոլցնելով զանոնք փոքորով) : Ա՛հա-
ւաւիկ առջեւդ են :

Երկու խումբը կը նկրկայտաման . Զնթէն ունի
լախտ մը եւ չուաններ , Ամբիւն կիթառ մը :

ՆԵՐՈՆ (Ամբիւնի՝) Գորգելով անոր դիմակը) .
Վա՛ր դիմակը , Վա՛ղէն : (Կորգելով Զեթիսի դի-
մակը) Դիմակը վար , Կենդ : Թող յայտնի տե-
նաւ երկու մեղկատակ պատրիկներու դէմքը :
Հապա , չուս , տեսարանին վրայ : ԴԻՐԿԷՆԵՐԸ ,
ԴԻՐԿԷՆԵՐԸ (եւ յազուամէ՛ կը վազվզէ մեծա-
քայլ ամբողջին մէջ) :

Ղեց ծառաներ Կրկնելով , ծուլտալ եւ դիմա-
կաւոր ձերթմաներու եւ հարցումներու միւսմ՝ կը
փոխադրեն՝ երբ պատգարակներու վրայ , սպան-
նուած տուներամարտիկները , կը դառնան դէպ
ի ներքնոտի եւ անյայտ կ'ըլլան :

Նոյն ատեն Ննիւթ Տիգեղիմոսը միկ կողմ տա-
րած է :

ՆԵՐՈՆ (ցած ձայնով) Խորաժանկ Ակրագան .
դաջի , եւ չուս զուշերը որ ես գիտէի արդէն
ամեն բան : Վայ եթէ Տիգեղի փորձէ ի դերու-
հանել ինչ որ զերպուած ինծի կ'ընծայէ : Վայ :
ՏԻԳԵՐԻՆՈՍ (ոտները շարժելով) . Մեռնելէս
վերջը . . . Թող փչի աշխարհը :

1. Գոթիքին Աստուածը , դժուար է մահ :
2. Ամբիւնաւորներն մէկ տեղ մը , ուր ապան-
նուած սուսերամարտիկները կը մերկացուին :
3. Drusus . Անհն հոսմայեցի ունի բզելխեն-

բուս , նշանաւոր արիւնդներ մը , Տիգեղիս կղաւ-
դիւս Ներոնի եւ Լիւիպի որդւոյն , Գորմանի-
կոսի եւ Ազրիպայի մէկ որդւոյն , եւ այլն :

ՆԵՐՈՒՆ՝ Ո՛ր, ողջութեանս, ողջութեանս, թող
փչէի թող զիս հանգիստստես ունենայ անհուն
հաբը:

ՏԻՊԵՆԻՆՈՍ. Եւ ետքը:
ՆԵՐՈՒՆ. Ետքը: Ինչ որ կը սպանեն՝ յարու-
թիւն կ'առնէ: Աշխարհը իմն է: Ներոնէն ա-
ռաղ ոչ ոք զիտէր: Բէ թագաւոր մը որչափ
կընար համարձակել:

Գաւթիմ խորէմ կը մօտեցայ զամբողջարսլ
սարսորինակ և խոժարուժ թափոր մը: Քրիս-
տոնեայ կիները, առանջորդ ունենալով Փանուշ-
ը, հագուած՝ մման հոսպական Դիլիկիմ մար-
մարին, պոսակարորուած աղաւթիմներով, կա-
պուած ծնոցներով և կրկով ծնոցներուն միջե-
րով խոսեցներով պարտուած միլզակ մը կամ
ուրիշ բակցոսական կը խորհրդամշանմներ, կը քա-
լեմ՝ արիւնդուշտ զագամամարտիկներու երկու
կարգերու միջեւ, որոնք կը հարուածեն խարա-
զաններով եթէ երբեք կամզ առնենք ամոնք,
կը հետեւին քանի մը աղեղնաւորներ՝ կատարեալ
որստկան կարգով՝ աղեղներով, կապարմներով և
մետերով: Մնջկատակներու խումբ մը հասն
զիմակներով դէմքերմուն վրայ՝ կը փակէ թա-
վորը:

Միմիմ Մոգ և իր Քահաճանները կը զայրա-
ման Փանուշիլ, և կը մախատեն զիմքը ամցած
պարտուն:

Միենմոյմ ատեն Կրկիկիմ ամենէմ աւելի զուե-
նիկ ուսմիլը որդորէ է Ամրոցը:
Ներով թաղթական դրամ քով, ամյազարար
կը սպասէ զոհներուն ամցնելուն:

ՌԱՄԻԿ. Ահաաաաիկ Դերկէնեբը:
ՍԻՄՈՆ. ՄՈՒԳ. ՔԱՀԱՆԱՆԵՐ. Ծուլերուն, ցու-
լերուն:

ՌԱՄԻԿ. Ծուլերուն:
ՓԱՆՈՒԻԼ. (Քարծր և յստակ ձայնով). Կը հա-
ւատամ մէկ և յաւիտեական Աստուծոյն:

Քրիստոնեայ կիները կը կրկնեն եռանդազիմ
Փանուշիլ խօսքը:

ՔԱՀԱՆԱՆԵՐ. Արջերուն:
ՍԻՄՈՆ. ՄՈՒԳ. (Փանուշիլի դիմ). Ռակա՛ս:
ՔԱՀԱՆԱՆԵՐ. Ռակա՛ս:
ՍԻՄՈՆ. ՄՈՒԳ. (ցոյցներով Փանուշիլ Ռամիկնե-
րուն). Ահաաաաիկ զունդին զիւսուրը:

Դիլիկիմը ամցած եմ զաւիթը և կը մղուիմ
զազամամարտիկներէն իւր և ի կոտուածորը:

ՍԻՄՈՆ. ՄՈՒԳ. (քանցիկներով՝ Փանուշիլի աշքերուն
աջքէն). Հաջէ՛ աղմուսները:
ՔԱՀԱՆԱՆԵՐ. Հաջէ՛, հաջէ՛:
ՍԻՄՈՆ. ՄՈՒԳ. (Ռամիկին). Ան՝ կ'ատէ մարդերն
ու Աստուծաներն:
ՔԱՀԱՆԱՆԵՐ. Մահ:

1. Flamino. Քուրմ հոգովայեցի, այսպէս կո-
չուած իր կրած քողին պատճառաւ:

ՍԻՄՈՆ. ՄՈՒԳ. Իր գիւնէ՛ աբիւն է:
ՔԱՀԱՆԱՆԵՐ. Մահ:
ՌԱՄԻԿ. Մահ:

Պոտլոմիմ սամուրիկիմ վրայ Վեստեամ կոյս մը
կ'երեւայ: Թագ մը դրած է զուրկը և դմքը քո-
ղած: քողը սպիտակ հագած է:

Նուրարիմ մը՝ խոմարհած խորճերով՝ կը քալէ
առջեւէմ, և Փլամիմ՝ մը իրեն կը հետեւի: Սամ-
ուրիկիմ վերջիմ աստիճանիմ հասնելով՝ կամզ
կ'առնէ, քաշուկն ու ծնոքը կը կարկառէ Փա-
մուկիմ, Ամրոյիմ՝ զարմացած՝ ետ կը քաշուի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՁԱՅՆԵՐ ԱՐՔՈՒԻՆ ՄԵՋԻՆ. Թող ա-
շատ արձակուեսն:

ՌԻՐԵ ՁԱՅՆԵՐ. Վեստեան կոյս մը:
ՆԵՐՈՒՆ. (Վարդիկան մը շոտ կենայէ յետոյ,
դառնալով ներքայ եղողներուն, տիրական հան-
դարտութեամբ մը վանկերը լսալիկելով). Հոն
ուր ես եմ՝ ո՛վ ծարհեցաւ խօսիլ զթուլթեան
վրայ:

ՎԵՍՏԵԱՆ. ԿՈՅՈՒ (միշտ ձեռքը Փանուշիլի կար-
կանած և անշարժ). Վեստեան ինքի հետ կ'ուղ-
ղէ ձեռքը որ կենսեբը կը փրկէ:

Մեծ լուծիլմ Ամրոցիմ մէջ. կոտամոցնէմ կը
հասնի հեռաւոր աղմուկի մը արծազամզը:

ՆԵՐՈՒՆ. (յամբոթեն, սերտելով ամեն քան,
միկելդէն իր նայի քողածածուկ Վեստեան կոյ-
սի՝ իր զմրայխտով). Ողջոյն քեզի ո՛վ Սուրբ
Կոյս, մերկացիք դէմքէ, յետոյ երշուհեցիք (Աս-
տուծանհին օրէնքն է) թէ դաւով չէ որ հոս
այս եղեւնագործներուն կը հանդիպիս:

ՎԵՍՏԵԱՆ. ԿՈՅՈՒ (Վարդիկան մը շոտ վարա-
նելի յետոյ) թիւ մը դողողացող դառնով. Վե-
ստեան կոյս մը երշումէ չի հրժարիք:

ՆԵՐՈՒՆ. (Բարկութեան պատրիշտով մը). Ահա-
մաղդէ՛ թիրոյն, ո՛վ կը խնէ անոր քօղը:
ՍԻՄՈՆ. ՄՈՒԳ. Ես:

Նուրարիկ մը փորձէ մէջ մտնել խորճերովը,
քայց Միմիմ Մոգ արդէմ յարմարած է Վեստեան
կոյսիմ վրայ և կը կորզէ ամոր քողը:

ՌԱՄԻԿ. Արեապշտութիւն:
ՓԱՆՈՒԻԼ. (Իր ձանկնայ զանկիս, կը վազէ ա-
նոր, կը վանէ Սիմոն Մոգը և կը գոչէ). Գոյ՛ր,
գոյ՛ն:

ՍԻՄՈՆ. ՄՈՒԳ. Գրիտառնէուհի՛ մըն է:
ՆԵՐՈՒՆ. (Գրիքէն ձանկնայով զանի, անոանը
կոտ տայ). Ռուրբիս:
ՌՈՒՐԲԻՐԱՒ. Փանուշիլ: (Բազուիք Փանուշիլի կը
կարկառէ և կը նռնադի):
ՆԵՐՈՒՆ. (հեղեմական շեշտով մը). Աշէկ կը
նուաղիս դուն:

ՔԱՀԱՆԱՆԵՐ. Գրիտառնէուհի՛ մըն է:
ՌԱՄԻԿ. Ահաաաաաուհի:
ՔԱՆԻ ՄԸ ՆԵՐՈՒՆ. ՁԱՅՆԵՐ. Կոչիւն ք զսուրը:

2. Դուռ հին Հուսմայ, կոչուած նաեւ Ագ-
նական, Սալարիս, այժմ Սալարա:

ԳԱՆՈՒՆԱՆԵՐ. Թաղ Սեռնի:

Կերճճ, Թաղ Սեռնի Դիրկէնեբուն հասին մէջ,
ԲԱՍԻԿԵ. Այո:

Կերճճ. Թաղ աւեր դիւնէ հանէ Փլամինը
նաւորական թաղը: Թաղ պատառ պատառ թա-
փին զգեստները:

ՓԱՆՈՒՆԵՆ. Անտէնէներ:

Փլամինը կը կորզէ Ռուրիայի զինեմ թագն
ու վարսակալը, յետոյ, ընկերակցութեամբ մուխ
րակին՝ դուրս կ'ելլէ արտարին կամարէմ. Գա-
զանամարտիկները կը յարծակին մուտղած Ռու-
րիային վրայ, կը պատուեն զգետները անոր
կունակէն, Փանուէլ յառահատաբար կը պաշա-
պանէ զանկիւս, ըսյց փութով կը շրջապատուի
Անդրատորներէմ. Ռամիկը խոնուած է դժգոյսի
այս խոսքին շուրջ՝ միշտ երկու Գազանամար-
տիկներ կը ըսորդացնեն Ռուրիային մեկը սոմ-
բոխիմ զլոխներէն վեր և կը տամիմ կուտանողը
ուր միտած հրուած է մասն Փանուէլը Դիրկէ-
ներուն հետ մէկտեղ:

Անորոշ կուտանողը կ'որոտայ վայրենի հըն-
լումներով և խղճագոյն ոռմայներով. «Էհո՛,
Էհո՛, Էհո՛, Էհո՛: — Էա՛նա. — Անդու, Էիզէ,
Էս», զարմուտիկի շատայիններու, ծափահա-
րութիւններու, մոլեկան քրքիշներու հետ:

Ներքեմ, զերազգուած երկէսիմ կատաղու-
թենէմ, կը մետէ պարեգոստ ու պսակը՝ զոր կը
ժողովէ Տիգրիմնոս, կը կանգէ մնկկատակները ու-
րոնք Անրոցին մէջ մնացած են, որոնց հետ մասն
Վաղէսը և Ալիսուրուսը:

Կերճճ. Մեղի: Ողբերգութիւնը կը կանգ-
գնէ: Տեառանի՛ն վրայ, տեառանի՛ն վրայ:
Կրկէսին մէջ կը ցառկեն արդէն ցուերը: Մե-
ռաններ: (և Ալիսուրուսն ու Վաղէսը իր տանի
ձողապան անդրիկին առնել): Տանջանքին պատ-
կերն է այս. (Վաղէսին) հայէ. Թեքէ մէկ
Դիրկէ: Ես հարիւր կը ողապենեմ: Հարիւր դէմ-
քեր ունի տեառանը: (Ողբի ահաւոր զոհան-
քին մը կը պայթի Կրկէսին մէջ): Լեցէ՛ք,
լեցէ՛ք Հոռմայ հալելու: Մեծ դառանցանքը
կը խուսէ: Ձեռք առէ՛ք չաւաններուն, զազան-
ներուն, կեններուն: Մերկացընող Հերոս մը զա-
նա՛նք բուրբ ըսեն ու կապէ մերկ մերկ գուն-
զազունը՝ զազան ցուերուն չալակը, թմրած
սարսափէնէն, հալածուած որսական շուներէն
ալաքներով ընտանիքի կ'ստամոս, զոգեցիկ՝ ծո-
ցերի՛ն դէպ ի գետին շրջած, օրհասական՝ դո-
գաւոր գմուռիտին պարունակին մէջ:

ԲԱՍԻԿԵ. Ո՛ւ ՄԻՍՈՐՆԵՐԸ. Փառք Կերճճի:
Կերճճ (դէպ ի Պոտիոնեհրքայն)՝ Զէւալային՝
Գեղեցիկն է:

Բոլոր մնկկատակները Կրկէսին մէջ կը ստնեն:

ԲԱՍԻԿԵ. Ուրախութիւն Կերճճի: Ուրախու-
թիւն:

Կերճճ. Ուրախութիւն Ռամիկին: Առատածե-
տութիւն, խաղ և արիւն: (Յետոյ Սիմոն Մոգը
նշարեղով): Եւ գուն չեմ թալի: (Տիգրիմնո-

սին՝ ցազնեղով Սիմոն Մոգը և ժպտելով). Ա՛ւ,
Լոցին աշտարակէն շուտով երկի՛նք աւանայ:
Ա՛հ, Ա՛հ, իկարաւը կը թալի:

Տիգրիմնոս աչք կ'ընէ քամի մը Պրետորեան-
մերու՝ որոնք կը բռնեն Սիմոն Մոգը և զինքը կը
քաշեն բարձրագոյն սասիլանմներու սամուրիւն
ի վեր:

Կերճճ. Թալի, եթէ դեռեմ թալի: Բարձրա-
ցիւր դէպ ի երկերը, աստղերը, արեւը, իկարաւը
կը թալի: (և ժիժաղեղով վեր կ'ելլէ և անե-
րեայք կ'ըլլայ):

ԲԱՍԻԿԵ (ժիժաղեղով, Սիմոն Մոգին՝ զինքը
ժաղերեղով). Թալի, եթէ դեռեմ թալի, իկա-
ւաւը կը թալի:

Սիմոն Մոգ բոլոր իւր զօրութեամբ ինքզինքը
կը պաշտպանէ:

ՍԻՄՈՆ ՄՈՂ (իւ տեսնէ Գորքիսար որ կ'ելլէ
պանդոկէն և զինքը օգնաբեան կը կանգէ). Գո-
րքիսա:

ԳՈՐԿԻՍԱ. Գնա՛. մէ վախար. երկնցաւոր
պաշտպանութիւնդ: (և Վաղէսով և ժպտելով
կը հեռանայ և կ'անհետանայ զառիկ հաղոր-
տիւն ՍՈՂ (պրետորեաններուն՝ աղաչաւոր
կերպով) Թաղ առէ՛ք:

ԲԱՍԻԿԵ. Զ'աւելը թալի:
ՈՐԻՇԵ ՁԵՏՆԵՐ. Ե՛ւս, վեր:

ՍԻՄՈՆ ՄՈՂ (Տիգրիմնոսին օգնաբեան հայցե-
լով). Տիգրիմնոս... Կրկէ գե՛ն:

ԲԱՍԻԿԵ. Թալի:
ՏԻԳՐԻՄՆՈՍ (խստաբեամբ պրետորեաննե-
րուն). Մերկացուցէ՛ք գէնքերը:

Սիմոն Մոգ՝ սուրբուտ ծայրով վիրաւորե-
լով թիկունքէն՝ կը բարձրանայ յանկարծակի՝
որում կը հետամտին Պրետորեանները, Տիգրիմ-
նոս և Ռամիկը՝ որ քրքշուայն կը ծաղրէ:
Կրկէսին մէջ կը շարտեակեն շատայնները:
Անրոցը առայի մնացած է:

Յամկարծակի կը լսուի սոսկումի միջեր՝ որոնք
կու գամ մերթմուղիմ խորիւմ և շէքիմ բարձրա-
գոյն մասերէմ, ուր կը սկսին մշմարել ծովի
քամի մը զանգուրներ և կրակի լեզուներ:
Քամի մը վայրկեան վերջը՝ ծովի բոլոր զաւ-
թիւն խորը կը պատէ, զարձուրակի վայմասում-
մերը կը շատնում և կը մօտենան:

Շուրթը կը թափանցէ Անրոցիմ մէջ և կը լսուի
աղաղակները. «Հրդեհը կամարին մէջն է. —
Օգնութիւն. — Փախի՛ր, փախի՛ր. — Աւա՛հ. —
Ո՛շ. Կեցի՛ր. Օգնութիւն» և Կրկէսին ամպն.
լում մէջէմ կը մշմարտի ամբողջ որ կը փախչի,
կարու կը զարմուի, կ'ըլլայ ժողովուրդի յոր-
դաղէմ հեղիք մը կը խուսէ դէպ ի մերթմուղիմ՝
մոլեղով դէպ ի բերանը Յաղթական դրամ:

Հրդեհը կը տարածուի զարհուրելի երազու-
թեամբ շէքիմ վայրիմ մէջ. կը լսուի վաղը
զերանմներու լումիւնները:

Անրոցը զարձիւր է ամբողջ մը ծովի ու կրակի:

ԵՐԿԻՐՈՐԴ ՄԱՍ
ՄԵՐԿԱՐԱՆՆԵՐ

Կրկէսին ստորերկրեան է՝ ուր կը զրոյին մե-
ռելները։ Մօտեցող շահի մը ճառագայթած լոյսը՝
կ'ամօտարացնէ քիչ քիչ խուսարը, յուսարեղով
աշխարհը՝ դրամ մը պարապալով ինքնը և զա-
ռկվեր ու մեզ սամդուխի մը ճամկը։

Սարսափելի թմրելն մը կը լսուի քարծրէն և
մերթ ընդ մերթ շառափին մը ինչպէս թէ փայ-
տակոյտներու կամ պատերու որ կը փչի։

Աստերիա, չար մը ձեռքը, կ'իջնէ սամդուխէն .
ստորերկրեային սինը հասնելով կամզ կ'առնէ
լոյս ընելու համար իրեն հետեւողին։
ԱՍՏԵՐԻԱ. Ի՞ջր։

Փամուէլ ամոր կը հասնի։ Մէկտեղ կ'իջնեն .
ԱՍՏԵՐԻԱ. Փնտռենք մեռելներուն մէջ։
ՓԱՆՈՒԷԼ. Գերեզմանի ռարտակ կը բուրէ մեռ-
կաքանք։ Այս մեռելներուն որջէն կը լսուի տա-
կանի շառագիւնը մեծ բոցին։
ԱՍՏԵՐԻԱ. Փնտռենք։

Կը սկսի դառնալ՝ յամբարայլ՝ մայրելով գե-
տիւրը կեդրոնական պատին երկայնութեամբ .
Ջեռքը ըռնած շահին լուսով կ'ընդշնալարի՝
հոն ուրկէ կ'անցնի՝ ստորերկրեային ամկանոն
շրիտաւոր։

Փամուէլ ինքն ալ կը փնտռէ մութին մէջ՝
աշխարհամասն պատին երկայնքը։ Կը խօսակցի
հետեւանց։

ՓԱՆՈՒԷԼ. Ինչպէս առաջին անգամ ինքը։
ՌՈՒՐԻԷԼ (եռանդով). Այն ատեն հոս կը հանգ-
չի։ Ուշ պայթեցաւ սարմնէ անոր համար այս
շահէն հրդեհիչ կայծակը։

Փամուէլ ամրամի մը կը համդիպի, կը ծուի,
կը դպի, և շօշափումէն կը ճանցնայ կառավարի
մը սրտերին պատմութիւնը։ Անալ կ'երթայ։

ԱՍՏԵՐԻԱ. Ահա հոն դեակներ կան։
Կը ցուցնէ մեռելներու խուսի մը՝ գետին տա-
րածուած ճախակողմամ պատին ամկելին մէջ։
Փամուէլ կը վազէ և կը մայի։

ՓԱՆՈՒԷԼ. Յանցամարտիկ մը, երկու միասո-
նեք, իրականք մը։

ԱՍՏԵՐԻԱ (զարհուրած). Սիմոն Մոզը։

ՓԱՆՈՒԷԼ. Ո՛հ ք։

ԱՍՏԵՐԻԱ (ցոյցնելով ստեղծանով, առանց մօ-
տենայտա, Սիմոն Մոզի դիպար՝ նետառած քիչ
մը հետեւն, պատի մը խորշին մէջ). Հոն .
ՓԱՆՈՒԷԼ (սակնառոյց անոր նայելէն յետոյ).
Ատառածէջ ջրալախառեցաւ։ Գարշէի ըլլայ։

Կը դիմէ ստորերկրեային դէպ ի կեդրոնը .
Գետինը լեցուն է ստանդարտովներու գէմը-
րով։

ԱՍՏԵՐԻԱ. Փնտռենք։

Փամուէլ կը մշմարէ, մեռելակամ ամկողմի մը
վրայ, մեռելի պէս պատկող մը, կիծ մը ճեր-
մալ զգեստով։

ՓԱՆՈՒԷԼ (կանկելով յոգնած ճայնով). Աս-
տերիա։

ԱՍՏԵՐԻԱ (կը վագէ բանդը). Ինքն է։
ՓԱՆՈՒԷԼ (նետառելով Ռոտրիայի մարմնոյն
վրայ). Ո՛վ իմ վկայուհին։ Ո՛վ երկինք... Ծաւն
կ'առնէ... Պիտի ապրէ։

Աստերիա չարը մօտը քարի մը կը կրթնցը-
նէ, յետոյ կը վազէ Ռոտրիայի մասմոյն ծա-
խակողմը՝ ամոր օգնելու համար։

ՓԱՆՈՒԷԼ (տագնապալից կերպով). Պատե՛
զգեստները... Փրկէ զինքը։

Աստերիա, միմիջու Փամուէլ կը խօսի, կը
պատուէ Ռոտրիայի զգեստները կուշտի մը պայ։

ՓԱՆՈՒԷԼ. Դառաղած է Փնտռէ իր վերքերը։
Ես զինքը տեսայ մերկ՝ արիւնազանգ՝ դժբախտ
մրկին մէջ։ Աղատէ զինքը։ Փնտռէ...
փնտռէ սրտի ներքեւ... Հոն՝ արտին ներքեւ
վերաւորեց զանկաւ աղեղնաւորի մը սլաքը...
(անձկալից սպասելով) Ուրեմն։
ԱՍՏԵՐԻԱ (նայելով Ռոտրիայի վերքը զգեստ-
ներուն պատմառաստօքին մէջէն). Սոսկաւ։ Կը
մեռնի ահա։

ՓԱՆՈՒԷԼ. Կը մեռնի... Հոս մեռնի... ո՛չ,
այս որջին սոսկաւորի մէջ։ (զանկիս վերցնելու
և ոտիչ տեղ տանելու կ'ըլլայ)։

ԱՍՏԵՐԻԱ (դիմ կենդանի ռոգնակի). Կոտա-
րածին մէջ կը նետաւ զանի։ Բոցերու մէջ է
կելիւոր, կ'այրէ վէշաբունէ, Աստուծոյ մը ա-
տելութիւնը Հոռոյ մըսն է, Կրկէսը կրակէ
ծով մըն է։ Եթէ զոյգս անոր՝ կը ապանեն
զանի։ (կը պայրի զարհուրելի շատալ մը ստա-
րերկրեային կամարին վրայ)։ Պատերն էր տա-
տանի։

Աստերիա տեսած է հրդեհին քանի մը ցու-
քերը ինչո՞ւ սամդուխի մը պայ, և վեր կ'ելլէ վա-
զելով և ամբերելով կ'ըլլայ, միմիջու Ռոտրիա
կը բանայ աչքերը։

ՌՈՒՐԻԷԼ. Ո՛հ։

ՓԱՆՈՒԷԼ (թոշորովին ծածած անոր քով). Մի՛
վախնար, չեղէ հեռ եմ։

ՌՈՒՐԻԷԼ (զառանցելով). Ո՛հ էի... Ո՛հ
եմ... Դուք... աղատուած... Ես... ո՛ղջ...
Հոգիս կը փախէր... Քոշ մը կը լսուցնէ
դեմ... Յիշատակը կ'անհետանայ։

Սարսափի յիշողութենէ մը ըռնուած՝ ճիշ մը
կ'սրճակէ, և կը շանայ զլուխ վերցնելու։

ՓԱՆՈՒԷԼ (մեծ թաղցոտութեամբ մը). Ո՛չ, բա-
րեգութիւն ձեռք մը զգեց վերստին պատեց սպի-
տակ զգեստով։ Հանգչէ։ Մոռցիր։

1. Տեղ մը հին Հռոմայ մէջ, այս անուամբ
երկու համբաներ ալ կան։

ՌՈՒՌԱՐԻԱ. Պէտք է կրկնել ծանկերոյ գետին
քառաջնագի (կր փորձի ելլել, կ'իյնայ)։ Վի-
րաւորութեան եմ... չեմ կրնար։

ՓԱՆՈՒԻԼ. Ռուբրիս։
ՌՈՒՌԱՐԻԱ. Գիտեմքէն, սարսափը նորէն վրաս
կը յարձակի։ Գիտեմքէն... ձիւնալը... չաղիւն-
ները... կարմիր մըրկի մը... աղիքներն ու
միւսներ... ծածկէ զիս։ Օգնէ ինծի։

ՓԱՆՈՒԻԼ (սարսափած) Իմ սիրոյ աղաղակ
էր որ զքեզ կ'որոնցուց։

ՌՈՒՌԱՐԻԱ. Սիրոյ։ Եւ զքեզ չառ կը սիրեմ
(Քիչ մը դադարէ ետքը)։ Փանուէլ... պիտի
մեռնի՞մ։

ՓԱՆՈՒԻԼ (նստած անոր քովը միեւնոյն ան-
կողնոյն վրայ և մեղմիկ կերպով դնելով ձեռքն
անոր գլխուն վրայ ու գոռելով մազերն ու ձա-
կարը)։ Պիտի սպրիս։

ՌՈՒՌԱՐԻԱ (քաղցրորդեամբ) Այժմ, այժմ։ Ո՛հ,
ի՛նչպէս բարի ու տաքուկ է գոռանքը ձեռ-
քիդ... (կր համարօք Փանուէլի ձեռքը) Աւելի
ստեղծի ինծի... աւելի... Այսպէս... այս-
պէս։ Դու որովեղուցի ինծի արցունքներու
մէջ ժպտելու այս կ'ուրախութիւնը։ Լա՛ն
ինծի... մահը վարկեանէ վարկեան կ'աւերէ
զիս... Մի՛ լար։ Փանուէլ, ուժով ողջագործէ
զիս, ցորձափ զիս կ'ողջագործե՞մ։ Տագնա չի փախ-
չի։ (Երկայն հանգստի և ամփոփ լռութենէ
մը յետոյ)։ Իր յարէ)։

Սառ սեղանի մը կը ծառայէի։ Ամէն իր-
կուն կու գայի իմ մեծեանքն սպիտակ...
սուրբ պարտեղին աղբիւրը... և աղբիւրն
յետոյ կը դառնայ ինչ ինչ դաւիթը՝ լերան ստա-
րոցը։ Յուսացի չիքիւն մեծեանքն բոցիկ մէջ՝
վեհաստայի մշտական սեղանը և բարեպաշտիկ
կապտերի իմաստուն կայսին։ Ահաւաստիկ մեղքը։
Շատ քառեղի։ Արդ ինչն բան խոստովանեցայ,
քու ներումիդ կը ապստեմ։ Փու վրայ յուսա-
ցի... ծպտէ ինծի... Արդ երջանիկ ու ամ-
բիժ եմ։

ՓԱՆՈՒԻԼ (ստորի ելլելով և ձեռքը ձակատին
վրայ դնելով և համարներով)։ Անհուն սիրոյ
բարեբաւոր զոհութիւնը։ Համարներ հետ հանգ-
չէ զլիւսով վրայ։

ՌՈՒՌԱՐԻԱ (մեղմ ձայնով)։ Փանուէլ, Փանուէլ,
Անհուն յափշտակութիւն։

Փամուէլ կը դառնայ անոր քովը նստելու։
Ռուբրիս կը դնէ զլուրը Փամուէլի կուրծքիմ
վրայ։

ՓԱՆՈՒԻԼ. Դու չարն ես, իմ հիւանդ հար-
սը որ կը հանգչի որսիս վրայ։

ՌՈՒՌԱՐԻԱ. Ըսէ ինծի... ուր եմք։

ՓԱՆՈՒԻԼ. Խաղաղաւտ բնակարանի մը մէջ։

Ննջէ հանգարտիկ։

ՌՈՒՌԱՐԻԱ. Կը զգամ որ անսովոր երեկոյի մը
շուքը կը բարձրանայ։ Տուր ինծի... (Ռուբրիսի
ձայնը նորայն կը տեսնուի)։

ՓԱՆՈՒԻԼ. Ի՛նչ կ'ուզես։

ՌՈՒՌԱՐԻԱ. Ձեռքդ։ Դեռ պատմէ ինծի, յիշ-
դեա կը ննջեմ, Տիբալի ծովակի վրայ, հան-
դարտիկ ալիքը՝ որ կ'անցնի Գալիլեայի մէջ...

ՓԱՆՈՒԻԼ (գրեթէ օրորելով զանի)։ Հոն վարը,
Գեներալարթի կ'իշխենքուն միջեւ, կը տատանի
տակաւին նուազը՝ ուր աղբիւրը Յիսուս։ Օրօ-
րոցի անդորրաւետ այն օճեանը՝ մանուկները
նաւին զլուրը կը հրաւիրէ զուգազուգ...
Ննջէ, ննջէ հանգարտիկ։

ՌՈՒՌԱՐԻԱ (ձայնի քնշով մը)։ Դեռ... դեռ...

ՓԱՆՈՒԻԼ. Յամբ յամբ կ'իշխէր Լուսինը Լի-
բանսիկն, էր այն յամբ՝ որուն մէջ կ'իշխէ
շիւթութիւնները...

ՌՈՒՌԱՐԻԱ. Դեռ... դեռ...

ՓԱՆՈՒԻԼ. Կ'իշխէին ամբողջները Թափառելով
լուսնային արշալոյսին հասարակը։ Կը լուսնէին այն
ստեն, երեկոյին, թաշտը Խաղաղաւտիկ
և ձայնը սպիտակաւ...

ՌՈՒՌԱՐԻԱ. Սէր։ Սէր։

ՓԱՆՈՒԻԼ. Եւ Մարգարեայն ճամբաներուն
վրայ, ծաղիկներուն միջեւ, երգելը մանուկնե-
րուն և հառաչելը Մարիամներուն։

ՌՈՒՌԱՐԻԱ. Երանի։

ՓԱՆՈՒԻԼ. Ննջէ։ — Եւ այն անուշակ երե-
կոյին, անոնց միջեւ զերար օրհնելով երգե-
լով... (Ռուբրիսի անկնկնայն կը զգայ իր թա-
ղանկներուն մէջ, կր կանգնէ զանի)։ Ռուբրիս։

Աստերիս կը դառնայ՝ իշնելով կայծակի պէս
զատիկը սամուրիս ի վար։

ՌԱՅԵՐԻԱ. Հորճը զմեզ կը պատէ։ Վերէն
պրծելու հնար չկայ, կը վառին աշտարակները,
կը տատանին պարիսպները։ (Չափաւորով պա-
տին մէջ գոտեպիւր դռն մը կը տեսնէ)։ Յուսոյ
կայծ մը։ (Կր վազէ դիպի զոտը, գոտին կր
վերցնէ, կր քանայ)։ Ապաւնցար։ Ահա զուս-
մը։ (Կ'ելլէ վայրկեան մը դիտելու համար,
նորին կը տեսնէ)։ Վազէ, վազէ, վազէ։ Անցք
ապահով մը։

ՓԱՆՈՒԻԼ (Ռուբրիսի դիտելով վրայ)։ Մեռաւ։
Աստերիս կը հրէ Փամուէլը և միջեւ դուռը
կը քաշէ զինքը։

ՓԱՆՈՒԻԼ (սեւեռ վերջին նայաւորով մը)։
Ռուբրիս — մեռաւ բարձր։ (և անյայտ կ'ըլլայ)։

Աստերիս լսելով այն ամուռը՝ մեռելիմ քով կը
դառնայ, Մերկարիս կը սկսի լսելու ծուրով։

ՌԱՅԵՐԻԱ (ժայռագոյն ու ճշգնտեղեմով)։ Ռու-
բրիս, զոհէ։ Ահ, զոր իմ անգուշ Կոստանտին
շորթից սեղաններուն մէջէն։ — Դեռ... պա-
տաւարանէ — Կը լսէ։ Լա՛ն ինծի իր ամենա-
ծախ համարներն զարտիքը՝ որուն կը տեսնայ
տաշտուն իմինս։ Խո՛հ։ (յետոյ) յանկարծակի,
անհոռոգ գործեալ մը։ Վկայուհի (կր հանէ
ծոցն Ապպիսն ձաւորան ծաղիկը և մեռելին
վրայ կը ձգէ շնորհ)։ Խաղաղութիւն, խաղա-
ղութիւն, խաղաղութիւն։

Կամարիս մէկ մասը կը փչի։
Աստերիս կ'աղաղի փախչելով Փամուէլի եւ
լսած դռնէմ։

Վերջ լուրբարդ տաքութեան։

Թարգմ. Հ. ԱՐՈՒՆ ԴԱՅԻԿԻԱՆ